

Fakulta
tělesné kultury

STÁTNÍ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA (magisterská)

Část státní závěrečné zkoušky:	Učitelská způsobilost
Vzdělávací oblast:	Tělesná výchova a sport, kinantropologie
Studijní programy:	Aplikované pohybové aktivity – poradenství ve speciální pedagogice Učitelství tělesné výchovy pro 2. st. ZŠ a SŠ Učitelství tělesné výchovy pro 2. st. ZŠ a SŠ se specializacemi Učitelství tělesné výchovy pro 2. st. ZŠ a SŠ se zaměřením na speciální pedagogiku Učitelství tělesné výchovy pro 2. st. ZŠ a SŠ a ochrana obyvatelstva

Část A – Pedagogika

---

1) **Vzdělávací program**

Vysvětlíte obsah pojmu vzdělávací program vzhledem ke své aprobaci a zkušenosti. Představte dva možné přístupy k jeho projektování (dvě varianty schématu projektování ve vztahu k programovému cíli). Dejte do souvislosti etapy tvorby vzdělávacího programu s požadavkem na korekce programu. Zdůvodněte, proč je na kurikulum školy nahlíženo jako na živý dokument. Věcně zdůvodněte závaznost a provázanost kroků tvorby vzdělávacího programu (viz Kotásek), které by měly přispět k jeho optimální funkčnosti.

2) **Hodnocení ve škole**

Objasněte pozice a význam hodnocení (vyhodnocování) vzdělávání ve struktuře vzdělávacího programu. Na ukázkách ze školní praxe, a to ve vztahu k ŠVP, doložte příklady bariér, kvůli kterým se důsledně hodnocení vzdělávání neprovádí. Charakterizujte a zhodnoťte tzv. sumativní a formativní hodnocení v práci učitele a školy. Popište Kirkpatrickův model vyhodnocování vzdělávání i evaluační metody a zdroje informací vhodné pro hodnocení vzdělávání realizované dle ŠVP školy.

3) **Didaktika jako vědecká disciplína**

Definujte didaktiku jako vědeckou disciplínu a začleňte ji do systému pedagogických věd. Vysvětlíte vztah pedagogiky a obecné didaktiky, vztah oborové didaktiky a speciálních didaktik (předmětová didaktika). Objasněte pojem „didaktický trojúhelník“ a uveďte příklady či důsledky preference jednotlivých aspektů. Uveďte souvislost školní didaktiky a školního kurikula.

4) Výukové cíle

Definujte pojem „výukový cíl“. Vyjmenujte vlastnosti výukových cílů a jejich význam. Uveďte taxonomie výukových cílů vzhledem ke složkám kognitivním, afektivním a psychomotorickým. Vysvětlete pojem aktivní (aktivizační) slovesa a v kontextu vaší oborové specializace uveďte čtyři konkrétní příklady jejich použití při formulaci výukového cíle. S využitím zvolené taxonomie vyhodnoťte náročnost těchto cílů. Vše v kontextu aplikace RVP či ŠVP.

5) Učební úlohy

Definujete pojem „učební úloha“. Vysvětlete funkci učebních úloh ve výuce. Formulujte požadavky kladené na učební úlohy. Představte taxonomii učebních úloh podle D. Tollingerové. Vysvětlete proces taxace učebních úloh. Vysvětlete postup učitelovy práce s chybou ve vyučování. Presentujte chybu jako pozitivní jev pro učení žáka a navrhněte konkrétní doporučení pro učitele při práci s chybou ve výuce vašeho aprobačního předmětu. Vše v kontextu aplikace RVP či ŠVP.

6) Didaktická analýza učiva

Charakterizujte didaktickou analýzu učiva. Vysvětlete typy analýz při didaktické analýze učiva. Popište etapy didaktické analýzy učiva. Shrňte postup učitele při didaktické analýze učiva. Objasněte význam analýzy vzdělávacích potřeb, analýzy souboru předpokládaných účastníků vzdělávání a analýzy realizačních možností zadavatele/pořadatele vzdělávání při tvorbě vzdělávacího programu. Poté doplňte příkladem ze školní praxe ve vztahu ke konkrétnímu ŠVP.

7) Organizační formy výuky

Definujte pojem „organizační forma výuky“. Představte základní členění organizačních forem. Charakterizujte specifika jednotlivých organizačních forem. Zhodnoťte využití skupinové a kooperativní formy vyučování z hlediska možností využití v současné škole i s přihlédnutím k vaší aprobaci. Presentujte přednosti a úskalí vámi vybrané. Na konkrétní ukázce definujte: cíl, výukový cíl, obsah úkolu, postup práce a reflexe. Vše v kontextu aplikace RVP či ŠVP.

8) Fáze výuky/vyučování

Komentujte schéma fází výuky/vyučovacích fází podle Mojžíška. Objasněte, jaká je jejich posloupnost, návaznost a eventuality. Srovnajte tradiční a konstruktivistický přístup k vyučování (dichotomie modelů vyučování z hlediska přístupů k učení žáka). Představte repertoár výukových metod učitele pro tradičně a konstruktivisticky orientovanou výuku. Presentujte využití modelu E-U-R a metod kritického myšlení v současné škole. Vše v kontextu aplikace RVP či ŠVP.

9) Obecné výukové metody

Definujte obsah pojmu „metoda výuky/výuková metoda“. Vymezte její vztah k ostatním prvkům procesu výuky. Představte vám známé klasifikace výukových metod. Zdůvodněte, na základě čeho, volí učitel vhodné výukové metody. Zhodnoťte význam aktivizačních a komplexních metod ve výuce, posuďte jejich výhody i nevýhody a navrhněte eliminaci nevýhod. Uveďte možnosti rozvíjení aktivity u současných žáků. Zhodnoťte možnosti a meze využití aktivizujících metod v současné škole. Vše v kontextu aplikace RVP či ŠVP.

10) Systém kurikulárních dokumentů

Popište systém kurikulárních dokumentů aktuálně platných pro školy regionálního školství. U dokumentů na státní úrovni vymeďte, čím a jak podmiňují podobu kurikulárních dokumentů na nižší úrovni. Vyjmenujte a objasněte jednotlivé části závazné struktury kurikula vaší odbornosti na školní úrovni a zdůvodněte, jak se obsah těchto částí může či musí promítat do denní pedagogické práce učitele.

11) Podpůrná opatření pro vzdělávání žáků se SVP

Charakterizujte smysl a vývoj uplatňování podpůrných opatření. Popište jednotlivé stupně podpůrných opatření, materiální i personální podporu. Popište předměty speciálně pedagogické péče a pedagogickou intervenci. Vysvětlete základní postupy a principy při tvorbě individuálního vzdělávacího plánu. Popište poradenský systém ve vzdělávání – školská poradenská zařízení, školní poradenská pracoviště a jejich kompetence ve vztahu k podpoře žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

12) Žák se SVP a inkluzivní vzdělávání

Charakterizujte žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Zaměřte se na jednotlivá postižení, zdravotní či sociální znevýhodnění a v základu je popište. Vysvětlete východiska, smysl, potenciální benefity a principy inkluzivního vzdělávání. Zamyslete se nad základními limity inkluzivního vzdělávání, se kterými se v praxi setkáváme, uveďte některé konkrétně a navrhnete potenciální způsoby jejich řešení.

Doporučená literatura:

Janík, T. et al. (2010). Proměny kurikula současné české školy: Vize a realita. *Orbis Scholae*, 4(3), 9-35.

Kalhous, Z., & Obst, O. (2002). *Školní didaktika*. Praha: Portál.

Knecht, P. (2007). Didaktická transformace aneb od „didaktického zjednodušení“ k „didaktické rekonstrukci“. *Orbis Scholae*, 1(1), 67-81.

Kolektiv autorů. (2020). *Katalogy podpůrných opatření*. Olomouc: UP v Olomouci. Retrieved from <http://katalogpo.upol.cz/>

Kratochvílová, J. (2006). *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity.

Lacina, L. & Kotrba, T. (2015). *Aktivizační metody ve výuce*. Brno: Barrister & Principal.

Maňák, J., & Švec, V. (2003). *Výukové metody*. Brno: Paido.

Maňák, J., & Klapko, D. (Eds). (2006). *Učebnice pod lupou*. Brno: Paido.

Mareš, J. (1998). *Styly učení žáků a studentů*. Praha: Portál.

Mojžíšek, L. (1984). *Vyučovací hodina*. Praha: SPN.

MŠMT (2020). *Strategie vzdělávací politiky České republiky 2030+*. Praha: MŠMT.

Obst, O. (2012). *Řízení výuky. Texty k distančnímu vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Obst, O. (2016). *Obecná didaktika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

- Pasch, M. et al. (1998). *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha: Portál.
- Petty, G. (2000). *Moderní vyučování*. Praha: Portál.
- Prášilová, M. (2013). *Vzdělávací program a jeho tvorba. Texty k distančnímu vzdělávání*. Olomouc: GEVAK.
- Prášilová, M., & Šmelová, E. (2010). *Kurikulum a jeho tvorba II*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Prášilová, M. (2006). *Tvorba vzdělávacího programu*. Praha: TRITON.
- Sieglová, D. (2019). *Konec školní nudy. Didaktické metody pro 21. století*. Praha: Grada.
- Sitná, D. (2013). *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál.
- Zormanová, L. (2012). *Výukové metody v pedagogice: Tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada.

Elektronické zdroje:

www.msmt.cz

www.rvp.cz

www.zakonyprolidi.cz

Legislativní dokumenty:

Vyhláška č. 27/2016 Sb. (o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných)

Vyhláška č. 72/2005 Sb. (o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních)

Školský zákon č. 561/2004 Sb. v platném znění

Zákon o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb. v platném znění

Část B – Psychologie

---

1) Proces učení

Charakterizujte obsah pojmu (pojem učení v širším a užším kontextu) s odkazem na konkrétní teorie učení. Objasněte, jaké proměnné (vnitřní a vnější podmínky) vstupují do procesu učení a jaké obecné zákonitosti (zákony učení) tento proces podmiňují. Vysvětlete základní druhy učení – elementární (klasické podmiňování, operantní a instrumentální podmiňování), komplexní učení a sociální učení.

2) Kognitivní a morální vývoj jedince

Charakterizujte teorii kognitivního vývoje J. Piageta. Vysvětlete souvislost mezi kognitivním a morálním vývojem (J. Piaget, G. Kohlberg). Objasněte role výchovných prostředí (rodina, škola, sportovní skupina...) v procesu morálního vývoje.

3) Kognitivní procesy v pedagogické praxi, učební a kognitivní styl

Vysvětlete pojmy kognitivní a učební styl, uveďte konkrétní příklady učebních a kognitivních stylů (např. Učební styl podle Kolbova modelu zkušenostního učení, kognitivní styl reflektující typologii C. G. Junga, styl učení reflektující svébytný způsob zpracování informací – propojení s Gardnerovou teorií mnohočetné inteligence, Koncepce závislosti – nezávislosti na poli atd.).

4) Osobnost učitele a žáka v pedagogickém procesu

Zhodnoťte, jakým způsobem se mohou osobnostní charakteristiky jednotlivých aktérů pedagogického procesu odrážet v procesu učení, v rámci učebního a vyučovacího stylu (Eysenckova typologie, Jungovo pojetí osobnosti, Big Five, Transakčně analytický model osobnosti).

5) Problematika motivace v procesu výchovy a učení

Vysvětlete souvislost mezi motivačními a emočními procesy, charakterizujte vnitřní a vnější zdroje motivace (Maslowova hierarchie potřeb, odměny a tresty, cíle). Objasněte pojem výkonová motivace. Vysvětlete, jak souvisí specifické výkonové potřeby s aspirační úrovní a jak se projevují v chování aktérů v pedagogické a sportovně pedagogické praxi.

6) Zátěžové situace

Charakterizujte možné zdroje zátěže v pedagogickém procesu, objasněte pojmy frustrace a konflikty. Vysvětlete pojem stres (GAS - H. Sely, transakční teorie stresu - R. Lazarus) a syndrom vyhoření (H. Freudenberger, Ch. Maslach) a jeho fáze. Objasněte způsoby zvládnání stresu (copingové strategie a metody, asertivita jako komunikační dovednost).

7) Psychologické aspekty sociálních procesů

Objasněte specifika sociálně kognitivních procesů, charakterizujte pojmy sociální percepce (zákon selekce, vliv minulé zkušenosti, utváření dojmu, schémata, haló efekt) a kauzální atribuce (základní atribuční tendence, učitelská typizace žáků). Vysvětlete pojem sociální postoje, charakterizujte složky postojů a objasni teorii kognitivní disonance L. Festingera.

8) Psychologická příprava ve sportu

Popište principy a cíle psychologické přípravy. Uveďte konkrétní příklady technik psychologické přípravy (modelovaný trénink, regulace aktuálních psychických stavů /APS/, techniky rozvoje koncentračních schopností, ideomotorický trénink) a individualizace přípravy sportovce.

9) Rizikové chování

Charakterizujte pojem rizikové chování dle aktuální strategie prevence rizikového chování (MŠMT). Uveďte vhodné formy prevence rizikového chování v oblasti pedagogického procesu. Vysvětlete výhody a nevýhody v přístupu a řešení rizikového chování ve vztahu mezi jednotlivými aktéry.

10) Vývoj dítěte v náhradním rodinném a náhradním výchovném prostředí

Charakterizujte náhradní rodinné a náhradní výchovné prostředí dle platné legislativy. Vymezte riziková období dítěte vyrůstajícího v náhradním rodinném prostředí/v náhradním výchovném prostředí ve vztahu k pedagogickým podmínkám (s oporou o psychosociální teorii vývoje E. Eriksona) a uveďte význam vhodného pedagogického přístupu.

11) Psychologické aspekty vývoje osob se zdravotním postižením

Charakterizujte psychologické aspekty vývoje osob se somatickým postižením, se smyslovým postižením, s mentálním postižením, s PAS. Objasněte základní faktory a souvislosti, které se podílejí na formování jedince a uveďte možnosti jejich změn, včetně modelů zvládnání zátěže v rodinách.

12) Psychické trauma, hospitalizace, bolest

Vysvětlete pojmy psychické trauma a posttraumatická stresová porucha a jejich vliv na vývoj jedince. Popište výhody a nevýhody hospitalizace. Charakterizujte přístup pedagogického pracovníka k jedinci s bolestí; po dlouhodobé hospitalizaci.

Doporučená literatura:

Čáp, J. (2001). *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál.

Čapek, R. (2017). *Líný učitel: Jak učit dobře a efektivně*. Praha: Raabe.

Dytrtová, R., & Krhutová, R. (2009). *Učitel. Příprava na profesi*. Praha: Grada.

Fenstermacher, G. D., & Soltis, J. F. (2008). *Vyučovací styly učitelů*. Praha: Portál.

Horn, T. S. (Ed.). (2008). *Advances in sport psychology* (3rd ed.). Champaign, Ill.: Human Kinetics.

Jedlička, R., Kořán, J., & Slavík, J. (2018). *Pedagogická psychologie pro učitele: Psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada.

Mareš, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál.

Mareš, J. (1998). *Styly učení žáků a studentů*. Praha: Portál.

Napper, R., & Newton, T. (2010). *Taktika transakční analýzy*. Praha: Grada.

Orlick, T. (2012). *Na cestě k vítězství: jak vítězit ve sportu i v životě pomocí mentálního tréninku*. Brno: CPress.

- Pavel, J., & Pavlová, A. (2019). *Mentální trénink v individuálních sportech*. Praha: Grada.
- Plháková, A. (2004). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.
- Říčan, P. (2010). *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada.
- Slepička, P., Hošek, V., & Hátlová, B. (2020). *Psychologie sportu*. Praha: Karolinum
- Stackeová, D. (2011). *Relaxační techniky ve sportu*. Praha: Grada Publishing.
- Tod D., Thatcher, J., & Rahman R. (2012). *Psychologie sportu*. Praha: Grada.
- Vacek, P. (2017). *Pedagogická psychologie*. Hradec králové: Gaudeamus.
- Vacek, P. (2013). *Psychologie morálky a výchova charakteru žáků (2nd ed.)*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Výrost, J. (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada.
- Weinberg, R.S., Gould, D. (2015). *Foundations of sport and exercise psychology*. Champaign, Ill.: Human Kinetics.
- Williams, J.M. (Ed.). (2010). *Applied sport psychology: personal growth to peak performance*. Boston, Mass.: McGraw-Hill Higher Education.
- Aktuálně platná legislativa a normy MŠMT ke stažení z www.msmt.cz